

www.arkeoakademi.com

 /arkeo.akademi

 /@arkeoakademi

 coff.ee/yildirimozaan

Odysseia

Odysseus, gümüş sikke
İthaka, MÖ 300-191

1. Giriş: Homeros Kimdir?

- Homeros'un yaşamı ve tartışmalı kimliği
- Sözlü gelenek ve Homeros'un yeri
- İlyada ile Odysseia'nın farkları

2. Odysseia'ya Genel Bakış

- Destanın temel yapısı ve bölümleri (24 kitap)
- Kronolojik değil, tematik ilerleyiş
- Ana karakterler: Odysseus, Penelope, Telemakhos, Athena, Poseidon vs.

3. Temalar ve Motifler

- **Nostos** (eve dönüş) ve **xenia** (konukseverlik)
- Akılcılık (mētis) ve kahramanlık
- Kimlik, aidiyet ve anlatıdaki maskeler
- Tanrıların müdahalesi ve kader anlayışı

4. Anlatı Teknikleri

- Geriye dönüş (anakroni), epik kataloglar, tekrarlar
- Odysseus'un kendi ağzından anlatımı: anlatıcının çok katmanlılığı
- Sözlü gelenek öğeleri (formüller, epitetler, döngüsel yapı)

5. Odysseia'da Mekânlar ve Yolculuk Haritası

- Troya'dan İthaka'ya uzanan rotanın durakları
- Mitolojik coğrafyanın sembolik işlevi
- Gerçek ile hayalin iç içeliği

6. Toplumsal ve Kültürel Yansımalar

- Arkaik Dönem Yunan toplum yapısı
- Kadın temsilleri: Penelope, Kirke, Kalypso, Nausikaa
- Savaş sonrası bireyin psikolojisi ve etik arayışı

7. Odysseia'nın Etkisi ve Mirası

- Antik dönemden günümüze etkileri
- Dante, Joyce (*Ulysses*), Kazancakis (*Odysseia*) gibi modern yorumlar
- Sinema, tiyatro ve popüler kültürde yansımaları

8. Kapanış

- Odysseus modern bir kahraman mı?
- “Ev”e dönüş neyi simgeler?
- Bugün Odysseia neden hâlâ güncel?

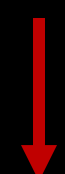
Kronoloji

Tunç Çağı MÖ 3300 - MÖ 1000

- ETCÇ (MÖ 3300/MÖ 2000)
- OTÇ (MÖ 2000/1550)
- GTÇ (MÖ 1550/1200) → - Troia Savaşı (MÖ 1230 - 1180)

- Minos
- Miken MÖ 1600-1100
- Hitit
- Mısır
- Sümer
- Asur
- Babil

- Karanlık Dönem/Deniz Kavimleri (MÖ 13. yüzyıl: MÖ 1276-1178)

Demir Çağı MÖ 1200 - MÖ 330

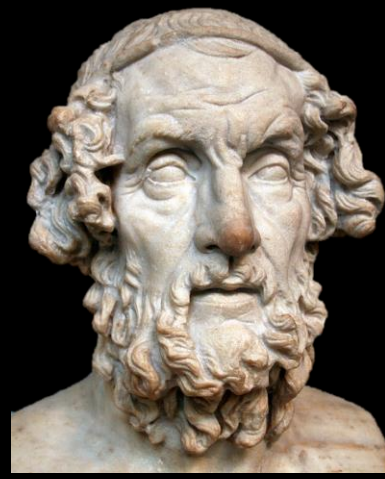
- EDCÇ (MÖ 1200/MÖ 800)
- ODCÇ (MÖ 800/600)
- GDCÇ (MÖ 600/330)

- Şehir Devletleri (Polis: Atina, Sparta, Korinth)
- İonia, Aeolis, Karia, Mysia
- Geç Hitit Kent Devletleri
- Urartu
- Frygia
- Lydia
- Lukka/Lykia
- Mısır
- Babil
- Yeni Asur Krallığı

1. Giriş: Homeros Kimdir?

1.1 Homeros'un Yaşamı ve Tartışmalı Kimliği

- **Homeros hakkında kesin bir biyografik bilgi yoktur.** Antik kaynaklar (örneğin Herodotos) onun MÖ 8. yüzyılda yaşadığını söylese de, bu tarih konusunda tam bir uzlaşma yoktur.
- Geleneksel anlatıya göre **İonia bölgesinde**, özellikle **Smyrna (İzmir)** veya **Khios (Sakız Adası)**'nda doğduğu düşünülür.
- Bazı antik biyografiler Homeros'u **kör bir ozan** olarak betimler (örneğin "Homeros'un Körlüğü" anlatısı).
- Homeros'un varlığı dahi **modern akademide tartışmalıdır**:
“Homeros bir kişi miydi, yoksa bir gelenek mi?” sorusu “Homeros Sorunu” (*Homeric Question*) olarak bilinir.
Bu, Homeros'a atfedilen eserlerin tek bir kişi tarafından mı, yoksa kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü bir gelenekle mi oluştuğu sorusudur.

1. Giriş: Homeros Kimdir?

1.2 Sözlü Gelenek ve Homeros'un Yeri

- Homeros'un eserleri, sözlü şiir geleneğine ait epik anlatılardır. Bu geleneğin özellikleri:
  - **Formüller:** Yinelenen ifade kalıpları (“Tanrıça gözlü Athena”, “çok kurnaz Odysseus” gibi).
  - **Epitetler:** Karakterlere sürekli eklenen betimleyici sıfatlar.
  - **Döngüsel anlatım:** Belli temaların ve sahnelerin sürekli tekrar etmesi.
- **Milman Parry ve Albert Lord** gibi modern araştırmacılar, bu epiklerin **ağızdan ağıza, doğaçlama yöntemlerle aktarıldığını** gösterdi.
- Homeros'un şiirleri, **sözlü anlatım tekniklerinin yazıya geçirildiği ilk örnekler** olarak kabul edilir.

1. Giriş: Homeros Kimdir?

1.3 İlyada ile Odysseia'nın Farkları

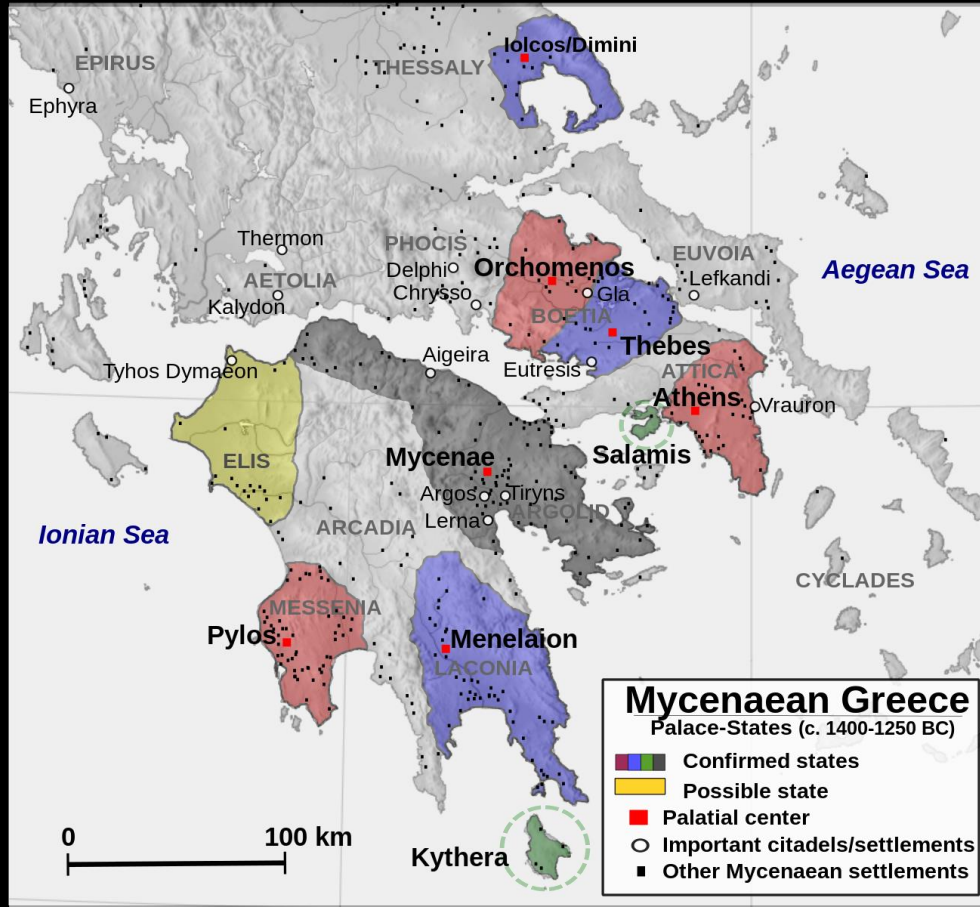
Özellik	İlyada	Odysseia
Temel Konu	Troia Savaşı'nın 51 günü (Akhilleus'un öfkesi)	Odysseus'un eve dönüş yolculuğu (nostos)
Zaman Yapısı	Daha dar zaman aralığı	Geniş ve parçalı zaman dizgesi
Kahraman	Achilleus: öfkeli, savaşçı	Odysseus: zeki, stratejik, sabırlı
Temalar	Onur, öfke, kader	Yolculuk, kimlik, konukseverlik
Atmosfer	Savaşın şiddeti ve trajedisi	Macera, mitolojik yaratıklar, dönüş arayışı

Bu farklar Homeros'un **epik şiir anlayışındaki zenginliği ve anlatı çeşitliliğini** gösterir.

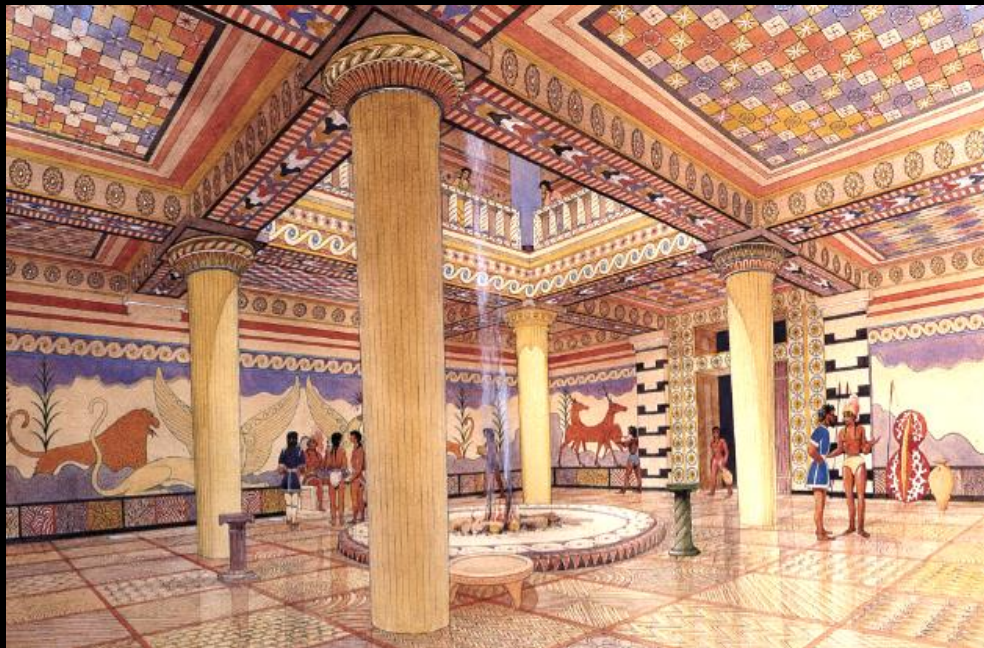
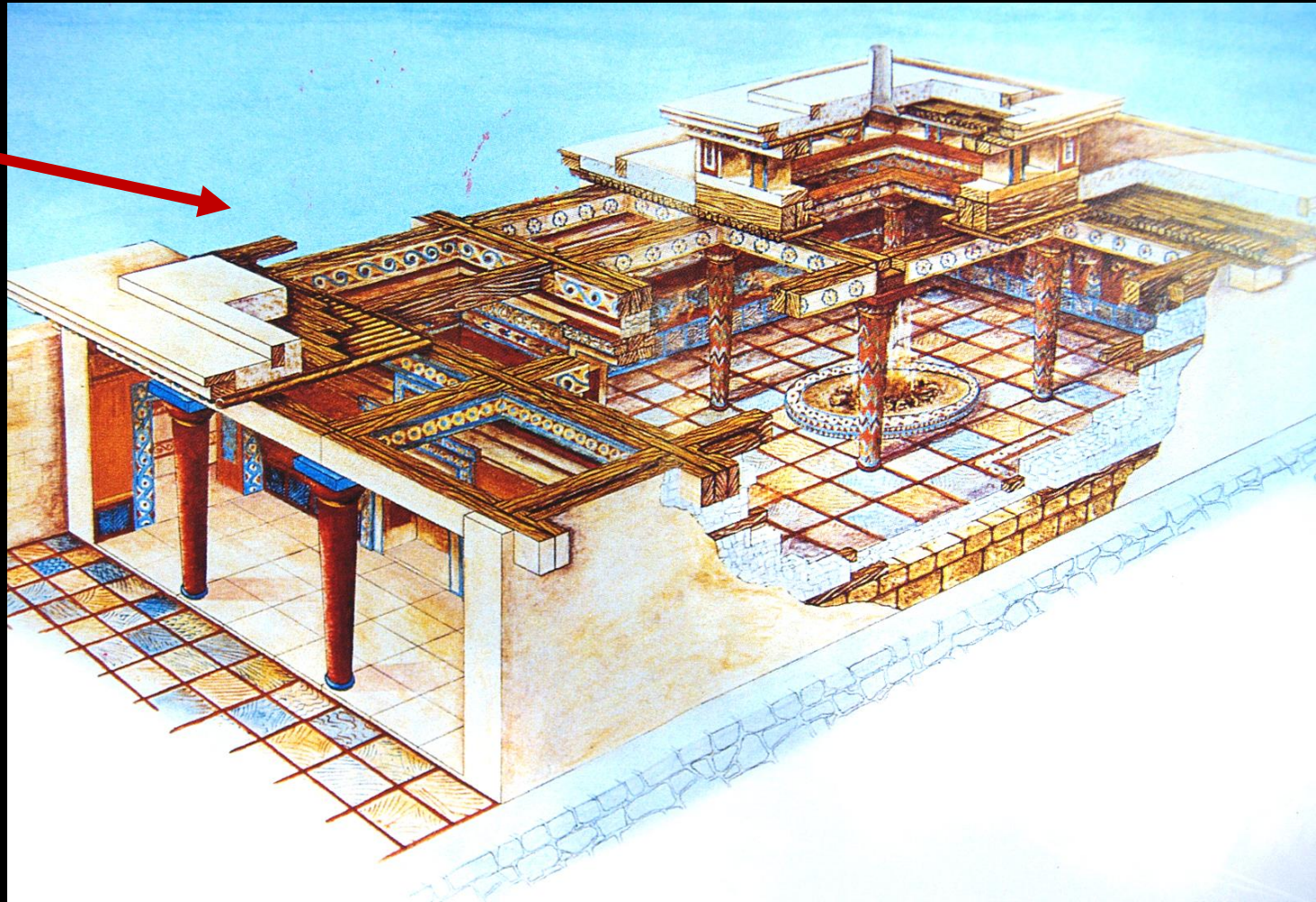
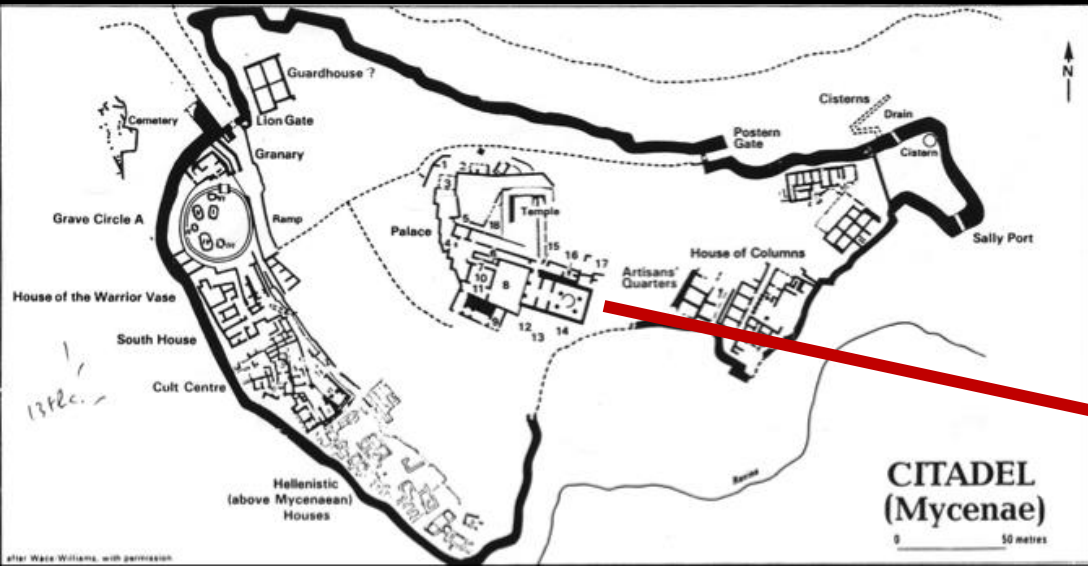
Bazı araştırmacılar iki destanı **farklı dönemlerde**, hatta **farklı ozanlar tarafından** oluşturulmuş olabileceğini de öne sürmüştür.

Mikenler (Akhalar)

- MÖ 2000'lerde doğudan Yunanistan'a geliyorlar.
- Linear B isimli bir yazı biçimi kullanmaktadırlar.
- MÖ 1600-1100 arasında Yunan Anakarasını ele geçirerek, krallıklar kurmuşlardır.
- MÖ 1450 civarında Minos/Girit ele geçirilmiştir.

Mykenai

Mikenler (Akhalar)

Krater
MÖ 1200 - Mykenai

MÖ 1400-1300 - Mykenai

Mikenler (Akhalar)

MÖ 1400-1300
Mykenai

MÖ 1500
Dendra

2. Odysseia'ya Genel Bakış

2.1 Destanın Temel Yapısı ve Bölümleri (24 Kitap)

- *Odysseia*, toplam 24 kitaptan oluşan bir epik şiidir ve yaklaşık 12.000 dizedir.
- Eserin başında doğrudan bir “eylem” değil, **dua (invokasyon)** ile ilham perisine sesleniş vardır:

“Anlat tanrım, o adamın öyküsünü, her yerde dolaşan...”

- Kitaplar temelde üç ana yapısal bölüme ayrılır:

1–4. Kitaplar (“Telemakhia”)

- Odysseus’un oğlu **Telemakhos**’un kimliğini arayış süreci.
- Pylos ve Sparta’ya giderek babasının izini sürer.
- Athena burada rehber rolünde, Tanrıça mentor kılığına bürünür.

2. Odysseia'ya Genel Bakış

5–12. Kitaplar (“Macera Kitapları”)

- Odysseus'un **Kalypso'nun** adasından kurtuluşuyla başlar.
- **Kirke, Sirenler, Polyphemos (Kyklops), Skylla–Kharybdis, Aiolos Adası** gibi mitolojik duraklarda yaşadıkları anlatılır.
- Bu bölümde birçok olay **geriye dönüş tekniğiyle (anakronik anlatımla)** verilir.

13–24. Kitaplar (“İthaka'ya Dönüş ve İntikam”)

- Odysseus nihayet **İthaka'ya** ulaşır ve kimliğini gizleyerek saraya döner.
- **Dilenci kılığına girer**, Penelope'yi gözlemler, oğlu Telemakhos ile birleşir.
- Sonunda **Penelope'nin taliplerini cezalandırır** ve krallığını geri alır.

Odysseia 24 Kitap Özeti

1–4. Kitaplar (“Telemakhia”)

- **Kitap 1: Telemakhos’un Çağrısı**
Athena, genç Telemakhos’a görünür ve babası Odysseus’u aramak üzere yola çıkmasını önerir.
- **Kitap 2: Telemakhos’un Meclisi**
Telemakhos, İthaka’daki toplanan soylulara babasının dönüşünü engelleyen düzenbazları eleştirir.
- **Kitap 3: Pylos’ta Nestor**
Telemakhos, Pylos kralı Nestor’u ziyaret eder; babasının akıbeti hakkında bilgi alır.
- **Kitap 4: Sparta’da Menelaos ve Helen**
Telemakhos, Menelaos ve Helen’den Odysseus’un hayatta olduğuna dair umut verici haberler alır.

Odysseia 24 Kitap Özeti

J.W. Waterhouse - 1891

5-12. Kitaplar ("Macera Kitapları")

- **Kitap 5: Odysseus'un Özgürlüğü**
Tanrıların kararıyla Odysseus, Kalypso'nun adasından ayrılır; denizde zor bir yolculuğa çıkar.
- **Kitap 6: Nausikaa ile Karşılaşma**
Odysseus, Phaiakialılar'ın adasında genç prenses Nausikaa ile karşılaşır ve yardım ister.
- **Kitap 7: Alkinoos'un Sarayı**
Odysseus, Phaiakialılar'ın kralı Alkinoos'un sarayına gelir; misafir edilir.
- **Kitap 8: Phaiakialılar'ın Şenliği**
Alkinoos'un sarayında oyunlar düzenlenir; Odysseus anlatmaya başlar.
- **Kitap 9: Kykloplar Ülkesi**
Odysseus, yolculuklarını anlatmaya başlar; Polyphemos adlı dev Kyklop'un hikayesi anlatılır.
- **Kitap 10: Aiolia ve Laestrygonlar**
Odysseus, Aiolos'un adasından rüzgarları alır, sonra Laestrygon canavarlarıyla karşılaşır.
- **Kitap 11: Ölüler Ülkesi**
Odysseus, ölüler diyarına iner ve orada kahin Tiresias ile görüşür.
- **Kitap 12: Sirenler, Skylla ve Kharybdis**
Odysseus, Sirenler'in büyüleyici şarkılarından kaçır, Skylla ve Kharybdis tehlikelerinden sağ çıkar.

Odysseia 24 Kitap Özeti

🏠 13–24. Kitaplar (“İthaka’ya Dönüş ve İntikam”)

- **Kitap 13: İthaka’ya Dönüş**
Phaiakialılar tarafından İthaka’ya getirilen Odysseus, adaya gizlice ayak basar.
- **Kitap 14: Eumaios’un Çiftliği**
Odysseus, kılık değiştirerek sadık sürgün Eumaios’un çiftliğine sığınır.
- **Kitap 15: Telemakhos’un Geri Dönüşü**
Telemakhos, Sparta’dan döner; yol boyunca Athena ona rehberlik eder.
- **Kitap 16: Baba ve Oğulun Buluşması**
Odysseus ve Telemakhos, Eumaios’un çiftliğinde duygusal bir şekilde buluşurlar.
- **Kitap 17: İthaka’ya Dönüş ve Talipler**
Odysseus, kılık değiştirerek saraya gider ve kötü niyetli taliplerle karşılaşır.
- **Kitap 18: Dövüş ve Hakaretler**
Odysseus, saraydaki dövüşlere ve aşağılamalara dayanır; kendini saklamaya devam eder.
- **Kitap 19: Penelope ve Odysseus**
Odysseus, hizmetçilerle konuşur; Penelope ile yüz yüze gelir ancak kimliğini gizler.
- **Kitap 20: Bekleyiş ve Hazırlık**
Sarayda gerilim artar; Odysseus ve Telemakhos, taliplerle mücadele için hazırlanır.
- **Kitap 21: Yay Yarışması**
Penelope, taliplere Odysseus’un yayını germelerini söyler; sadece Odysseus bunu başarır.
- **Kitap 22: Taliplerin Ölümü**
Odysseus ve Telemakhos, taliplerle savaşır ve onları öldürür.
- **Kitap 23: Penelope ile Yeniden Kavuşma**
Penelope, Odysseus’un gerçek kimliğini test eder ve sonunda onu kabul eder.
- **Kitap 24: Barış ve Yeniden Kuruluş**
Ölümler dünyasında öteki kahramanlarla karşılaşma; İthaka’da barış sağlanır.

2. Odysseia'ya Genel Bakış

2.2 Kronolojik Değil, Tematik İlerleyiş

- Odysseia'da olaylar **kronolojik sırayla anlatılmaz**.
- Anlatının tam ortasında başlayan teknik, **medias res** olarak adlandırılır.
- Örneğin:
  - Odysseus'un maceralarının çoğu, **9–12. kitaplarda** Odysseus'un kendi ağzından anlatılır.
  - Bu anlatı tekniği, destanın **anlatıcısının çok katmanlılığını** ve sözlü gelenekteki döngüsel yapıyı yansıtır.
- Bu yapı sayesinde, hem **sürükleyici bir gerilim** sağlanır hem de karakterlerin iç dünyalarına daha derinlikli bir bakış imkânı verilir.

2. Odysseia'ya Genel Bakış

2.3 Ana Karakterler

Karakter	Özellikler ve Rolü
Odysseus	<i>Polytropos</i> (çok yönlü), zeki, sabırlı; hem savaş kahramanı hem anlatıcı
Penelope	Sadık eş, zekâsıyla saraydaki erkek egemenliğine direnç gösterir
Telemakhos	Odysseus'un oğlu; kimlik ve olgunluk yolculuğuna çıkar
Athena	Tanrıça; Odysseus'un koruyucusu, rehberi (mentor kılığında)
Poseidon	Odysseus'a kızgın olan deniz tanrısı; yolculuğu zorlaştırır
Kalypso / Kirke / Nausikaa	Odysseus'un kadın karşılaşmaları; farklı "kadınlık" temsilleri
Talipler	Sarayda Penelope'yi evlenmeye zorlayan, yozlaşmış karakterler grubu

3. Temalar ve Motifler

🏠 3.1 Nostos (Eve Dönüş) ve Xenia (Konukseverlik)

- **Nostos (νόστος) – Eve dönüş:**
  - Odysseia'nın ana temasıdır: bir kahramanın savaş sonrası evine dönme arayışı.
  - Odysseus'un fiziksel yolculuğu, aslında kimlik, sadakat ve düzenin yeniden tesisi üzerine kuruludur.
  - Her adımda evin anlamı sorgulanır: sadece bir yer değil, aynı zamanda aidiyet, aile ve kimliktir.
- **Xenia (ξενία) – Konukseverlik:**
  - Antik Yunan'da tanrısal gözetim altında olan kutsal bir sosyal kural.
  - Odysseus'un yolculuğunda iyi ve kötü örnekleriyle görülür:
    - İyi örnekler: Pylos'taki Nestor, Sparta'daki Menelaos
    - Kötü örnekler: Polyphemos (konukları yer), talipler (ev sahibinin yokluğunda saygısızlık)
  - Xeia ihlali, sadece etik bir sorun değil, tanrıları karşısına almak demektir (özellikle Zeus Xenios).

Akhalar
Ahhiyawa
Mikenler
↓
Mykenai
Thebai
Pylos

Hittiter

Aghios Athanasios

Çizim: Tchai Castor

3. Temalar ve Motifler

MÖ 575-525

Odysseus, Polyphemos'tan kaçıyor

3.2 Akılcılık (Mētis) ve Kahramanlık

• Mētis (μῆτις) – Kurnazlık, stratejik akıl:

- Odysseus'un tanımlayıcı özelliğidir:
- “polytropos” – çok yönlü, dönüşümlü düşünen
- Kahramanlık sadece fiziksel güç değil, akıl, dil ve sabırla şekillenir.

▪ Örneğin:

- Kyklops mağarasından kaçış planı
- Troia'daki tahta at fikri
- Kimliğini gizleyerek intikam planlaması

• Klasik kahramanlık anlayışının dönüşümü:

- Odysseus, Akhilleus gibi “epik” değil, “zeki ve stratejik” bir kahramandır.
- Kahramanlığın yeni tanımı:
  - Hayatta kalma becerisi
  - Toplumu yeniden kurma yeteneği

3. Temalar ve Motifler

3.3 Kimlik, Aidiyet ve Anlatıdaki Maskeler

- Odysseia, sürekli kimlik sorgulaması ile ilerler:
  - Odysseus'un kendini gizlemesi
  - Telemakhos'un “babasız bir erkek” olarak büyümesi
  - Penelope'nin kararsızlığı: Gerçek Odysseus döndü mü?
- **Maskeler ve sahte kimlikler**, anlatının merkezindedir:
  - Odysseus'un dilenci kılığı
  - Anlatıcının çok sesliliği (Telemakhos'un anlatısı, Odysseus'un anlatısı, tanrısal anlatı)
- Bu tema, **epik anlatının dramatik yapısını güçlendirir.**

3. Temalar ve Motifler

⚡ 3.4 Tanrıların Müdahalesi ve Kader Anlayışı

- Tanrılar, özellikle **Athena ve Poseidon**, anlatının yönünü belirler.
- Tanrılar bazen **kaderin yürütücüsü**, bazen **kişisel iradenin destekleyicisi** olarak görünür.
- **Athena**: İnsan aklını ve düzeni destekleyen bir figür.
- **Poseidon**: İntikam duygusuyla kişisel müdahalede bulunur.
- **Kader (moira)** kavramı, tüm karakterlerin sınırlarını belirler:
  - Kader değişmez; fakat **insan eylemi kaderin şekillenmesinde rol alabilir**.
  - Bu, Odysseia'da **insan iradesi ile tanrısal plan arasında bir gerilim yaratır**.

4. Anlatı Teknikleri

4.1 Geriye Dönüş (Anakroni), Epik Kataloglar, Tekrarlar

Geriye Dönüş (Anakroni)

- *Odysseia*, doğrusal bir zaman çizgisiyle ilerlemez.
- Anlatı, çoğu zaman olmuş olayların sonradan hatırlanması yoluyla kurulur. En dikkat çekici örneği:
  - 9–12. kitaplar: Odysseus’un Phaiaklar Krallığı’nda başından geçenleri kendi ağzından anlatması.
- Bu teknik anlatının **gerilimini arttırır**, dinleyicide “Sonunda eve varabilecek mi?” merakı yaratır.

Epik Kataloglar

- Geleneksel destan yapısında sıkça rastlanan, **listeleme** biçimindeki bölümler:
  - Tanrı ve tanrıçaların isimleri
  - Gemicilerin sıralanması
  - Kahramanların soy ağaçları
- Bu kataloglar, hem **kültürel belleği canlı tutmak** hem de sözlü anlatıcının hafızasını desteklemek için önemlidir.

Tekrarlar

- Belirli betimlemeler, sahneler ve ifadeler düzenli olarak tekrarlanır:
  - Örneğin: “gül parmaklı şafak”, “kurnaz Odysseus”, “şarap renkli deniz”
- **Sözlü gelenekten** kaynaklanan bu tekrarlar, dinleyicinin hafızasını taze tutar ve metne **ritmik bir yapı** kazandırır.

4. Anlatı Teknikleri

✦ 4.2 Odysseus'un Kendi Ağzından Anlatımı: Anlatıcının Çok Katmanlılığı

- Eserin ilk bölümlerinde anlatıcı üçüncü tekil şahıs olarak dışsal bir bakış sunar.
- Ancak 9–12. kitaplar arasında, anlatıcı rolü **Odysseus'un kendisine geçer.**
- Bu geçiş, metnin anlatım katmanlarını çoğaltır:
  - **Dışsal anlatıcı (Homerik anlatıcı)**
  - **Odysseus'un anlatısı**
  - **Odysseus'un aktardığı karakterlerin sözleri**
- Bu çok katmanlı yapı, karakterlerin **kendilerini nasıl temsil ettiklerine** dair ipuçları verir:
- “Odysseus yalnızca kahraman değil, aynı zamanda kendi hikâyesini kuran bir anlatıcıdır.”

4. Anlatı Teknikleri

MÖ 475-425

Odysseus ve Kirke

🏺 4.3 Sözlü Gelenek Öğeleri: Formüller, Epitetler, Döngüsel Yapı

🧠 Formüller

- Tekrar eden kalıp ifadeler, anlatımı kolaylaştırır:
  - “Tanrısal Odysseus”, “gökleri titreten Zeus”, “bilgili Penelope”
- Bu formüller hem **hafızaya yardımcı olur** hem de karakterleri tanıtırken **sabit özellikleri** vurgular.

✨ Epitetler (Sıfatlandırmalar)

- Karakterlere **belirli nitelikler yapıştırır**:
  - Örneğin, Athena daima “zeytin gözlü” ya da “tanrıça gözlü” olarak betimlenir.
  - Bu tür epitetler, dinleyici için karakteri tanımanın bir yoludur ve aynı zamanda **şairin ölçüsüne katkı sağlar**.

🔄 Döngüsel Yapı

- *Odysseia*, aynı temaları ve sahne yapısını döngüsel biçimde tekrar eder:
  - Misafirlilik sahneleri (ksenia): Kirke, Kalypso, Phaiaklar, Penelope...
  - Kılık değiştirme ve kimlik arayışı: Odysseus’un İthaka’da kendini gizlemesi
- Bu döngüsellik, destanın **etik temalarını** ve karakter gelişimini pekiştirir.

5. Odysseia'da Mekânlar ve Yolculuk Haritası

5.1 Troia'dan İthaka'ya Uzanan Rota

- Odysseus'un Troia'dan evine dönüşü (*nostos*), coğrafi olarak mantıklı bir rota izlemez ama anlatı için anlamlı bir kurgu oluşturur.

12
34

Başlıca Duraklar (sıralı olarak):

Durak	Olay
Kikones (İsmaros)	Talana dönüşen yağmalama
Lotus Yiyiciler	Belleği kaybettiren meyve; kimlik-ev unutulması
Polyphemos (Kyklops)	Dev yaratık, Odysseus'un adını gizleyerek kaçıışı
Aiolos Adası	Rüzgâr Tanrısı; açgözlü tayfaların hatasıyla geri dönüş
Laistrygonlar	İnsan yiyen devler; gemilerin çoğu yok olur
Kirke (Aiaia)	Büyücü kadın; adamları domuza çevirir, yıl kalırlar
Hades	Ölüler diyarı; Teiresias'tan kehanet alır
Sirenler	Cezbedici şarkı; kulaklar tıkanır, Odysseus bağlanır
Skylla & Kharybdis	İki uç tehlike: bir canavar, bir girdap
Helios'un Adası (Thrinakia)	Yasaklı sığırların kesilmesi; ceza olarak fırtına
Kalypso'nun Adası (Ogygia)	Yedi yıl tutsaklık; tanrıçanın aşkı ve özgürlük çatışması
Phaiaklar	Yardımcı halk; Odysseus burada kimliğini açıklar
İthaka	Eve dönüş, tanınma, intikam, düzenin kurulması

MÖ 700-650

Polyphemos'u kör eden mızraklı adam ve Odysseus

ODYSSEUS' TEN-YEAR JOURNEY HOME

(POSSIBLE ROUTE ACCORDING TO PETER STRUCK, UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA)

CIMMERIANS
ODYSSEUS ENTERS THE UNDERWORLD

10

SCHERIA
ODYSSEUS TELLS HIS STORY TO THE PHAEACIANS AND IS OFFERED A RIDE HOME

16

AEAEA
GODDESS CIRCE TURNS THE CREW TO SWINE

9

SIRENS
CREW BLOCKS EARS WITH WAX TO AVOID SONG MAGIC

11

OGYGIA
ODYSSEUS HAS A 7-YEAR AFFAIR WITH THE NYMPH CALYPSO

15

CYCLOPES
ODYSSEUS BLINDS POLYPHEMUS, POSEIDON'S SON

6

SCYLLA
MONSTER EATS SIX OF THE CREW

12

CHARYBDIS
MONSTROUS WHIRLPOOL

13

ITHACA
ODYSSEUS RETURNS HOME, KILLS THE SUITORS WHO BESET PENELOPE, HIS WIFE.

17

CAPE MALEA
ODYSSEUS IS BLOWN OFF COURSE

3

CYTHERA
STORMS FOR TEN DAYS

4

AEOLIA
THE CREW OPENS BAG OF WINDS AND IS BLOWN OFF COURSE

7

THRINACIA
THE CREW EATS THE "OXEN OF THE SUN" AND IS PUNISHED BY ZEUS. ODYSSEUS IS THE LONE SURVIVOR

14

LOTOPHAGI
(LAND OF LOTUS-EATERS) THE CREW EATS ADDICTIVE FLOWERS AND WANTS TO STAY

5

ISMARUS
THE CREW PILLAGES TOWN, KIDNAPS CICONES' WIVES. THE CICONES KILL 76

2

TROY
ODYSSEUS LEAVES WITH 12 SHIPS

1

MARE AEGEUM

MARE IONIUM

MARIS MEDITERRANEAE

MÖ 700-650
Odysseus ve Kırke
Odysseus ve Borias

5. Odysseia'da Mekânlar ve Yolculuk Haritası

5.2 Mitolojik Coğrafyanın Sembolik İşlevi

- Her durak, yalnızca coğrafi değil, tematik olarak da bir sınav sahnesidir:
  - Lotus Yiyiciler: Belleğin, evi unutmanın cazibesi
  - Sirenler (Seirenes): Bilgiye duyulan arzu ve onun tehlikeleri
  - Skylla–Kharybdis: İki kötü arasında seçim yapma ikilemi
  - Kirke/Kalypso: Kadın figürü aracılığıyla *bağlılık* ve *özgürlük* teması
- Mekânlar aynı zamanda içsel bir yolculuğun durağıdır: Odysseus'un karakteri burada sınanır, dönüşür.
- Bu bağlamda *Odysseia*, sadece bir “eve dönüş” değil, aynı zamanda **kimliğin yeniden inşası** yolculuğudur.

MÖ 525-475
Gemi direğine bağlı Odysseus ve Sirenler

MÖ 500-450
Gemi direğine bağlı Odysseus ve Sirenler

5. Odysseia'da Mekânlar ve Yolculuk Haritası

≡ 5.3 Gerçek ile Hayalin İç İçeliği

- *Odysseia'daki* coğrafya, gerçek dünyaya benzer ama bir o kadar da fantastiktir:
  - Bazı adaların yeri tam belirlenemez, bazılarının hiç var olmadığı düşünülür.
- Bu iç içelik, destanın doğasına uygundur:
  - **Sözlü gelenekte aktarılan bir anlatı**, her anlatıcıda yeniden şekillenir.
  - Coğrafya da böylece hayalle gerçeğin birleşim noktasına dönüşür.
- Bu özellik sayesinde eser, hem **arkeolojik-topografik okumalara** hem de **edebi-mitolojik çözümlemelere** açıktır.

6. Toplumsal ve Kültürel Yansımalar

6.1 Arkaik Dönem Yunan Toplum Yapısı

- *Odysseia*, MÖ 8.–7. yüzyıllarda şekillenmiş Arkaik Dönem Yunan dünyasının değerlerini yansıtır.
- Bu toplumda **soy, soylu doğum (aristoi), misafirlik (ksenia), onur (timê), erdem (aretê)** gibi kavramlar belirleyicidir.

Sınıflı Yapı ve Hiyerarşi

- Tanrılar, krallar ve sıradan insanlar arasında **açık bir hiyerarşi** bulunur.
- **Odysseus** bir *basileus* (yerel kral) olarak doğuştan ayrıcalıklıdır.
- Toplumda **erkek egemen bir yapı** söz konusudur ancak kadının konumu tamamen pasif değildir.

Misafirlik ve Ahlaki Değerler

- *Ksenia*, tanrıların denetlediği kutsal bir gelenektir.
- Konukseverlik *Odysseia*'da birçok sahnede sınanır (Phaiaklar, Eumaios, talipler).

MÖ 450-450
Odysseus ve talipler

6. Toplumsal ve Kültürel Yansımalar

6.2 Kadın Temsilleri: Penelope, Kirke, Kalypso, Nausikaa

◆ Penelope – *Sadakat ve akıl*

- Hem bekleyen eş hem de kurnazlıkta Odysseus'a denk bir figürdür (dokuma oyunu ile zaman kazanması).
- Patriyarkal sistem içinde aktif bir özne: evi korur, oğlu Telemakhos'u yönlendirir.

◆ Kirke – *Dönüştürücü kadın*

- Büyücü kimliğiyle erkekleri hayvana çevirir: **kadın korkusu** ve **kontrol arzusu**.
- Ancak Odysseus'a bilgi veren bir *mentor* figürüne de dönüşür.

◆ Kalypso – *Tutsak eden dişi*

- Tanrıça olmasına rağmen erkek tanrılarının müdahalesiyle Odysseus'u bırakmak zorunda kalır.
- Bu durum, Arkaik Dönem'de **kadının sınırlı eylem gücünü** gösterir.

◆ Nausikaa – *Gençlik, arzu ve medenilik*

- Nausikaa sahnesi, toplumsal kurallarla bireysel duyguların çatışmasını yansıtır.
- Aynı zamanda **kadının eş seçme rolüne dair sınırlamalar** hissedilir.

MÖ 475-425
Odysseus ve Nausikaa

Pieter Lastman
Odysseus ve Nausikaa - 1619

6. Toplumsal ve Kültürel Yansımalar

6.3 Savaş Sonrası Bireyin Psikolojisi ve Etik Arayışı

- Odysseus'un yolculuğu yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda etik ve psikolojik bir sınavdır.
- Troia'dan dönen bir savaşçı olarak:
  - Suçluluk, yorgunluk, aidiyet bunalımı, kimlik sorgusu gibi duygular yaşar.
  - Eylemleri bazen erdemli, bazen aldattıcıdır → bu da karakterinin katmanlı yapısını gösterir.

Homerik Etik: "Aretê" ve "Metis"

- *Aretê*: fiziksel ve zihinsel mükemmellik (Odysseus'un kahramanlığı)
- *Metis*: kurnazlık, stratejik zeka → Odysseus'un en belirgin özelliği
- Ancak bu özellikler her zaman etikle örtüşmez → Odysseus'un yalanları, kimliğini saklaması

Travmatik Toprak: İthaka

- Odysseus eve döndüğünde bile kimliğini açıklayamaz → Yabancılaşma ve güvensizlik hâkim.
- Bu dönüş, aslında savaş sonrası bir bireyin evle yeniden temas kurma çabasının metaforu olarak okunabilir.

7. Odysseia'nın Etkisi ve Mirası

7.1 Antik Dönemden Günümüze Etkileri

- *Odysseia*, Antik Yunan'da yalnızca bir edebi metin değil, **eğitimde ve ahlak öğretisinde temel bir kaynak** olarak görülmüştür.
- **Tragedya ve komedyaya** yazarı Sophokles'ten stoacı filozoflara kadar birçok antik düşünür, Homeros'u bir tür "ilksel bilgelik kaynağı" olarak ele alır.
- Roma döneminde **Vergilius'un Aeneis'i**, doğrudan *Odysseia'nın* yapısal mirasını taşır:
  - *İlyada* → Aeneis'in 1. kısmı (savaş)
  - *Odysseia* → Aeneis'in 2. kısmı (yolculuk ve yurda dönüş)

Temalar Tekrar Ediyor

- "Eve dönüş", "kimlik", "deneyim yoluyla bilgelik" gibi temalar, sonraki yüzyıllarda hem edebî hem de felsefi eserlerde tekrar tekrar işlenir.

7. Odysseia'nın Etkisi ve Mirası

7.2 Modern Yorumlar: Dante, Joyce, Kazancakis

Dante Alighieri – *İlahi Komedy*

- *Odysseus*'u cehennemın sekizinci katında, **sınır tanımayan bilgi arzusu nedeniyle lanetlenmiş** bir figür olarak işler.
- Dante'nin *Odysseus*'u, Homeros'un kahramanından daha trajik ve **Tanrısal sınırlara meydan okuyan** bir kâşiftir:
  - “Ne insanlar, ne doğa yasaları, hiçbir şey durduramazdı beni...”

James Joyce – *Ulysses* (1922)

- Modernist edebiyatın zirvesi. Olaylar 16 Haziran 1904 Dublin'inde geçer.
- **Leopold Bloom** = *Odysseus*
- **Stephen Dedalus** = Telemakhos
- **Molly Bloom** = Penelope
- Joyce'un eseri, *Odysseia'nın* yapısını birebir izler ama içsel yolculuğa odaklanır.
- Mit, sıradan bir günde “varoluşsal bir destana” dönüşür.

Nikos Kazancakis – *Odysseia: Modern Bir Devam*

- Kazancakis, *Odysseia'yı* 33.333 dizelik dev bir epik olarak yeniden yazar.
- *Odysseus* artık İthaka'da durmaz; sürekli **arayışta olan, huzursuz bir birey** haline gelir.
- Bu versiyonda kahramanlık, **yolda olmaya devam etme kararlılığına** dönüşür.
- Varoluşçu bir yorumdur; “yolculuk, sonu olmayan bir içsel savaştır.”

7. Odysseia'nın Etkisi ve Mirası

7.3 Sinema, Tiyatro ve Popüler Kültürde Yansımalar

Sinemada

- *O Brother, Where Art Thou?* (Coen Brothers, 2000):
  - 1930'lar Amerika'sında geçen, serbest bir *Odysseia* uyarlamasıdır.
  - Kahramanın adı bile "Ulysses Everett McGill"dir.
- *Troy* (2004) filminde Odysseus, Brad Pitt'in oynadığı Akhilleus'un yanında yer alır.
- *Ulysses: A Dark Odyssey* (2018): Neo-noir bir bilimkurgu uyarlaması.

Tiyatroda

- Avrupa ve ABD'de sayısız *Odysseia* uyarlaması; her biri dönemsel yorumlar içerir.
  - Kadın bakış açısıyla yazılan "*Penelopeiad*" (Margaret Atwood) sahneye uyarlanmıştır.

Popüler Kültürde

- Anime, çizgi roman, video oyunları ve dizi dünyasında *Odysseia* öğeleri sıkça görülür:
  - *Assassin's Creed: Odyssey* → doğrudan Yunan dünyasını işler.
  - *The Simpsons*, *Rick and Morty*, *Doctor Who* gibi dizilerde Odysseus'a göndermeler.

 Odysseia figürleri, çağdaş bireyin **kimlik arayışı, evsizlik, yalnızlık, belirsizlik** gibi deneyimlerine tercüman olur.

8. Kapanış

◆ 8.1 Odysseus Modern Bir Kahraman mı?

• Soru:

“Odysseus’un özellikleri bugün bir kahramanlık tanımına ne kadar uyuyor? Onun kurnazlığı, cesareti, sabrı ve bazen ahlaki gri alanları modern kahramanlarda bulunur mu?”

• Açıklama:

• Kahramanlık algısındaki değişim:

Eski çağlarda kahramanlık fiziksel güç ve tanrısal destekle tanımlanırken, modern dünyada karmaşık psikoloji, ahlaki belirsizlikler ve bireysel mücadele öne çıkar.

• Odysseus’un metis’i (kurnazlığı) modern liderlikte ya da kriz yönetiminde nasıl okunabilir?

• Ahlaki ikilemler: Odysseus’un yalan söylemesi, kimlik saklaması günümüz etik değerlerine göre nasıl değerlendirilir?

8. Kapanış

- ◆ 8.2 “Ev”e Dönüş Neyi Simgeler?

- **Soru:**

“Odysseus’un yıllar süren yolculuğunun sonunda İthaka’ya dönüşü, hem fiziksel hem de metaforik olarak neyi ifade ediyor?”

- **Açıklama:**

- **Aidiyet ve kimlik:** Ev, yalnızca coğrafi bir yer değil, kişinin kendini bulduğu ve ait hissettiği yerdir.
- **İnsanın varoluşsal arayışı:** Eve dönüş, insanın iç dünyasında dengeyi bulma, geçmişiyile barışma ve geleceğe hazırlanma sürecidir.
- **Sosyal ve politik düzen:** Ev, aileyi ve toplumsal yapıyı simgeler; Odysseus’un dönüşü bir “düzenin yeniden tesisidir.”
- **Evsizlik ve yabancılaşma:** Odysseus evinde bile yabancılaşır; bu durum modern insanın şehirleşme ve küreselleşme ile yaşadığı aidiyet sorunlarına işaret eder.

8. Kapanış

◆ 8.3 Bugün Odysseia Neden Hâlâ Güncel?

• Soru:

“Neden 3000 yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen Odysseia hâlâ okunuyor, tartışılıyor ve farklı sanat dallarında yeniden yorumlanıyor?”

• Açıklama:

- **Evrensel temalar:** Yolculuk, kimlik, ev, mücadele, dayanıklılık gibi insanlık durumlarına dair zamansız anlatılar.
- **Çok katmanlı karakterler:** İnsan doğasının karmaşıklığını gösteren Odysseus gibi figürlerin cazibesi.
- **Anlatım biçimi:** Sözlü gelenek ve epik yapı, eseri canlı ve dinamik kılıyor.
- **Kültürel miras:** Batı edebiyatının temellerinden biri olarak hem akademik hem popüler kültürde yerini koruması.

8. Kapanış

- ◆ “Selam sana konuğum, hoş geldin evimize, sonra dersin neden geldin, önce yemek ye.” 123-124; s 44.

Fotoğraflar: Ümit Işın

www.arkeoakademi.com

[/arkeo.akademi](https://www.instagram.com/arkeo.akademi)

[/@arkeoakademi](https://www.youtube.com/@arkeoakademi)

coff.ee/yildirimozan